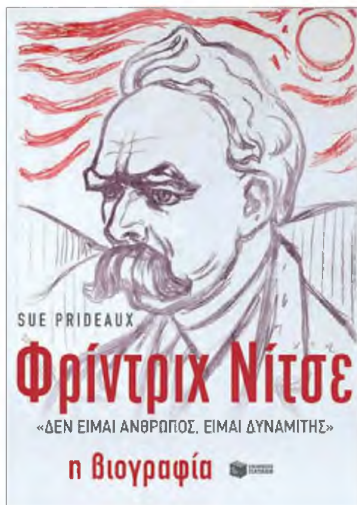

Σου Πριντώ «Φρίντριχ Νίτσε “Δεν είμαι άνθρωπος είμαι δυναμίτης”, η βιογραφία», μετάφραση: Νίνα Μπουρή, εκδόσεις Πατάκη, 2021

Σαν κλεψύδρα που αναποδογυρίζει ξανά και ξανά

«Τι θα υπήρχε να δημιουργήσουμε αν υπήρχαν θεοί;»
 Ecce Homo

Μια ελληνική παρομοία, πολύ γνωστή με μεγάλη διάδοση και επιβεβαίωση, λέει ότι είναι καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα. Στην περίπτωση του Φρειδερίκου Νίτσε (1844-1900), όχι μόνο κατά τη διάρκεια της ζωής του, αφού δεν ήταν και τόσο γνωστός ακόμη, αλλά αργότερα, η υστεροφημία του σηματοδότησε από σοκφαντικές διαδόσεις, παρανοήσεις των φιλοσοφικών του ιδεών, διαστρεβλώσεις των απόψεων που είχε για τον πολιτισμό, την πολιτική, τις ιδέες και την ίδια τη ζωή.

Σε κάποια απ' αυτά έπαιξε ρόλο και το γεγονός ότι η αδελφή του, η οποία είχε άκρωσ αντιδραστική νοοτροπία και ήταν αντιημίτρια, έζησε πολύ περισσότερο απ' ό,τι εκείνος, ριζωνώντας αυτόν και το έργο του κατευθείαν στην αγκαλιά του ναζισμού. Ο οποίος με τη σειρά του, τον οικειοποιήθηκε

επισημαίνει τη μουσικοφιλία του Νίτσε, ο οποίος έπαιξε πολύ καλά πιάνο και έγραψε μερικές συνθέσεις, τις οποίες ο μεγάλος φίλος του, Ρίχαρντ Βάγκνερ, ειρωνευόταν περιπαικτικά.

Ο πατέρας του ήταν πάστορας και μαζί με την αδελφή του και τη μητέρα τους ζούσαν σε προσβυτέρια. Ο πατέρας του πέθανε πολύ νέος από σοβαρή πνευματική πάθηση. Παρόμοιο ιστορικό είχε και η οικογένεια της μητέρας του.

Και ο ίδιος ο Νίτσε, από πολύ νέος ακόμη, έπαυσε από ισχυρούς πονοκεφάλους και είχε προβληματική όραση. Ήταν ένας κανονικός διάπλασης άντρας, καθόλου αθλητικός, αδύνατος, υπερβολικά ευφυής, τόσο που η ευφυΐα του αυτή τον έκανε να ξεχωρίζει, αλλά ταυτόχρονα τον απομόνωνε από τη μαθητική, τη φοιτητική και αργότερα την καθηγητική κοινότητα. Το αποτέλεσμα ήταν να έχει ελάχιστους φίλους και καμία τύχη με τις γυναίκες.

Έγινε καθηγητής κλασικής φιλολογίας στη Βασιλεία της Ελβετίας σε ηλικία 24 ετών εξαιτίας μιας εντυπωσιακής διατριβής που είχε εκπονήσει.

Για πολλά χρόνια σύγραφε στο σπίτι του Βάγκνερ, παρότι ήταν πολύ μεγαλύτερός του, πολύ γνωστός, και μεγαλομανής, είχε όμως διαβλέψει ότι αυτός ο νεαρός φιλόλογος θα γινόταν κάτι σπουδαίο. Παρόλο που ο Νίτσε ήταν τόσο φιλάσθετος, διέθετε ακατάβλητη δύναμη και εξαιρετική ιδιοφυΐα, ώστε πραγματοποίησε ένα στιβαρό και εξαιρετικά σημαντικό έργο που δείχνει τι μπορεί να καταφέρει η πίστη στον άνθρωπο, που είναι ριγμένοι μόνος και αβοήθητος, χωρίς βεβαιότητες, σ' έναν κόσμο γεμάτο αντιξοότητες και εμπόδια.

Αναζήτηση απελευθέρωσης του ανθρώπινου πνεύματος

Παρά τα φαινόμενα, για κάποιον που προτρέπει όποιον ηγγαίνει σε γυναίκα να πάρει μαζί του το μαστίγιο, είναι ο λιγότερο βίαιος, ο πιο διανυγής, ο πιο βασανισμένος και εντέλει ο πιο ανθρώπινος φιλόσοφος. Μια εμβληματική μορφή ενός αβόητου και έρημου ανθρώπου που ανέβριζε ένα-ένα τα σκαλοπάτια του Γολγοθά του, όχι για να σταυρωθεί, αλλά για να τρελαθεί, αντί να κερδίσει τη δόξα που του αναλογούσε. Όλη του η ζωή αναποδογύριζε, ξανά και ξανά σαν κλεψύδρα.

Μετά την παραίτησή του από το Πανεπιστήμιο της Βασιλείας, επειδή ήθελε να αφοσιωθεί στη συγγραφή του έργου του, είχε μείνει άπατος έχοντας απαρηγείβει τη γερμανική υπηκοότητα και μη έχοντας συμπληρώσει τα οκτώ συναπτά έτη που απαιτούνταν για να γίνει Ελβετός πολίτης.

Του άρεσε να ζει και να εργάζεται στα ύψη και γι' αυτό περιπλανήθηκε στις Άλπεις για πολλά χρόνια κρατώντας πλήθος σημειώσεων που αργότερα θα χρησιμοποιούσε στα έργα του. Η «Αρκαδία» που ήταν το Ζίλς Μαρία, μια βουνοκορφή που του ενέπνευσε την έννοια της «Αιωνίας Επιστροφής».

Μπορεί σαν άνθρωπος να μην ήταν βίαιος, αλλά «φιλοσοφούσε με το σφυρί», επειδή κόμιζε κάτι καινούργιο στη φιλοσοφία του καιρού του βασιζόμενος στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία, τον Σοπενχάουερ και την ιδιαίτερα ισχυρή επίδραση που ασκούσε πάνω του ο Βάγκνερ. Έτσι το πρώτο του έργο αναφερόταν στη Γέννηση της Τραγωδίας.

Οι τίτλοι των επόμενων έργων του, που μερικά απ' αυτά γράφθηκαν για να υποστηρίξουν προηγούμενες προσπάθειές του, είναι χαρακτηριστικοί του περιορισμένου του: «Ανθρώπινο πολύ ανθρώπινο», «Χαρούμενη επιστήμη», «Παράκαιροι στοχασμοί», «Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα», «Πέρα από το καλό και το κακό», «Ο Αντίχριστος», «Ίδε ο άνθρωπος» κ.ά.

Ίσως όλη η ζωή του Νίτσε, με τη σιληρή και άδικη μοίρα που τον κατέτρεχε να μην είχε πολλές ευκαιρίες ικανοποίησης και ευτυχίας, αλλά σίγουρα η αναζήτηση της απελευθέρωσης του ανθρώπινου πνεύματος του πρόσφερε τεράστια ικανοποίηση και τον αποδέσμευσε από τον μηδενισμό του. Στην πραγματικότητα μετέτρεψε την ασθένειά του σε δημιουργική ανάταση. Οργανικά διαλυμένος, αλλά πνευματικά ακμαίος, δούλεψε για τον θρίαμβο του ευρωπαϊκού νεωτερικού πνεύματος και του Διαφωτισμού σε αντίθεση με το βραχνερικό τραγούδι της γερμανικής φυλής, που αποτέλεσε τη μουσική γλώσσα που υμνούσε την υπεροχή της.

ΚΩΣΤΑΣ Ξ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

κατά το δοκούν, πράγμα που τον συνέφερε απολύτως, αφού τρεις δεκαετίες περίπου μετά τον θάνατό του η αξία του έργου του είχε πλέον αναγνωριστεί και δεν θα υπήρχε καλύτερος προσβευτής από έναν φιλόσοφο νεκρό που δεν μπορούσε να υπερασπιστεί το έργο του.

Κάποιες από αυτές τις προκαταλήψεις απέναντι στο έργο του μεγάλου αυτού φιλόσοφου πλανώνται μέχρι σήμερα στα μυαλά ανθρώπων που έχουν παρεξηγήσει ή επιμένουν να παρανοούν ή και να μην καταλαβαίνουν, αφού δεν έχουν διαβάσει ούτε μία αράδα από κείμενό του, τις έννοιες του «Υπεράνθρώπου», της «Αιωνίας Επιστροφής» καθώς και τη ρήση «Ο Θεός πέθανε». Οι οποίες, έτσι όπως είναι διατυπωμένες σ' ένα έργο δύσκολα προσπελάσιμο, ανιγματικό και δισημνημένο σε πολλά σημεία του, ενδέχεται να παρεξηγηθούν ή να παρερμηνευθούν.

Έμπειρη και ακάματη βιογράφος

Η Σου Πριντώ είναι Αγγλονορβηγίδα και έχει βραβευτεί για τη βιογραφία του Έντβαρντ Μουνκ καθώς και για εκείνη του Αύγουστου Στρίντμπεργκ. Η βιογραφία του Νίτσε, που πρωτοεκδόθηκε στα αγγλικά το 2018, αποδείχθηκε η καλύτερη βιογραφία της χρονιάς από τους «Times», βραβεύτηκε το 2019 και μεταφράστηκε σε 24 γλώσσες.

Η Πριντώ, έμπειρη, όπως διαπιστώσαμε ήδη, βιογράφος αντιμετωπίζει και τον Νίτσε με μεγάλη προσοχή έχοντας ερευνησει νεότερες πηγές, εκτός φυσικά από το τεράστιο σε σημασία έργο του, καθώς και πολλά απ' αυτά τα οποία έχουν γραφτεί γι' αυτόν, φροντίζοντας όμως να κρύβει όλη αυτή την έρευνα έντεχνα σαν να μη θέλει να φανεί ο κόπος που κατέβαλε. Με τρόπο αριστοτεχνικό έχει ενσωματώσει σε πάνω από τετρακόσιες σελίδες και σε είκοσι δύο κεφάλαια όλα τα παραθέματα, έτσι που τα δικά της λόγια μπερδεύονται μ' αυτά των παραθεμάτων και η αφήγηση ρέει απρόσκοπτα. Ως συγγραφέας και αφηγήτρια κρατάει για τον εαυτό της έναν διακριτικό και αφανή ρόλο, αντί να μας υπενθυμίζει διαρκώς την παρουσία της.

Η πίστη στον άνθρωπο

Ξεκινώντας από το πρώτο κιάλας κεφάλαιο

παρουσίαση